

ארכיון מעין צבי

תעוד חברים ברשם קול

גרדה נוסבאום

זכרונות חיים

בשנים - 5.3.1927 - 12.04 2002.

מספרי קלטות: 207

הוקלט בשנת: 2002

ראיון ע"י: אווה אדוריאן

עריכה: אווה אדוריאן

12.04.2002

קלטת 207

גרדה נוסבאום רקע משפחתי

שמי גרדה נוסבאום מבית בומשטיין. נולדתי ב- 5.3.1927 בברסלאו, גרמניה. שם חיייתי עם הורי ועם אחי משה, שמבוגר ממני ב 6 שנים. אבא -יעקב נולד בפולין, בקלץ. אני זוכרת שהיינו נוסעים לבקר את אימו - סבתא שלי בחופשות לכפר Srobcow. היתה לנו חנות בדים. בזמן שהנאצים עלו לשלטון אבא מכר את החנות ועבד פשוט מהבית. אמא - שרה - היתה קרובת משפחתו. היא גדלה ב Srobcow אחיה היה רב בקלץ. אמא היתה עקרת בית. אחי - משה נשלח ב 1934 למקווה ישראל ע"י הורי. המשפחה שלי היתה מסורתית, שמרנו על כשרות, אבא הניח תפילין כל יום, אצלנו היתה ממש אווירה יהודית. אני למדתי בב"ס יהודי עד גיל 11. אני זוכרת שכל פסח אבא היה מביא, לשם מצווה, אוכל לסעודה לבית הכנסת. אמא שלי התמסרה למשפחה. היו לנו קשרים גם עם שכנים לא יהודיים, הם התנהגו כלפינו בסדר. החברים שלי היו בעיקר ילדים מבית הספר היהודי.

גירוש ל Niemandsland

אחרי "ליל הבדולח" גורשו היהודים שאזרחותם היתה פולנית, ביניהם גם אנחנו, ל Niemandsland, שטח שלמעשה לא היה שייך לאף מדינה - בין גרמניה ופולין. אף אחד מהמדינות האלה לא נתנו לנו רשות כניסה. כך נשארנו באמצע בלי פתרון. אני זוכרת, שלא הורשנו לקחת איתנו לגירוש שום חפצים. אבא שלי דאג מראש לפתוח חשבון בנק בורשה וגם הוציא לשם תכשיטים. אינני זוכרת פרטים מהתקופה הזאת. לא נשארנו שם זמן רב. להורי היה קרוב משפחה שהיו לו קשרים עם קומוניסטים פולניים ואלה הצליחו להוציא אותנו לעיר Sosnowitz בפולניה. שם התחברנו אל מספר משפחות של פליטים ושכרנו ביחד דירה.

ניסיונות הורי להציל אותי

בינתיים החמיר המצב הפוליטי. הרגשנו, שעומדת לפרוץ מלחמה ושהמועד מתקרב מיום ליום. לא היה נראה פתרון באופק, שום ארץ לא היתה מוכנה לקלוט אותנו. מרוב ייאוש כתב אבא בשמי (ובשם ילד נוסף) לכל מיני אישים בעולם כדי להשיג עבורי אישור לעלות לארץ. אני זוכרת שאבא פנה לרוקח, ל Roosevelt ולויצמן.

היחידי שענה לנו היה וייצמן מאנגליה. הוא כתב, שאין כרגע סידור לעלית ילדים לארץ ושאני צעירה מדי לעליית הנוער. הוא הציע סידור חילופי – לשלוח אותי לאנגליה בטרנספורט ילדים. זאת היתה תוכנית להצלת ילדים יהודיים מפולניה, צ'כיה, גרמניה ואוסטריה. בדרך זו ניצלו חייהם של כמה אלפי ילדים.

פרידה מההורים

אחרי התלבטויות רבות של הורי ולמרות הבכי הרב מצדי, הוחלט לשלוח אותי לאנגליה. הורי חשבו, שאחרי שאני אהיה במקום בטוח, הם עצמם יצליחו אולי להגיע בעליה ב' לארץ.

טרנספורט הילדים

יומיים לפני פרוץ המלחמה יצאנו לדרך. הילדים היו בגילאים בין 5 – 12. ההורים הביאו אותי לתחנת הרכבת. לא אשכח את המבט של ההורים שלי, כשהם נפרדו ממני. אני רק בכיתי ובכיתי. אמא ליוותה אותי עד לאוניה. שם נתנו לנו תווית עם שם. לכל אחד היתה רק מזוודה קטנה עם חפצים אישיים. לעולם לא אשכח את הפרידה מאמא. הייתי קטנה מדי כדי להבין במלואו את משמעות הדבר. לא הבנתי שלעולם כבר לא נתראה. יצאנו לדרך מ Gdansk לאנגליה באוניה. המלווים שלנו היו אנשים צעירים מאנגליה, והם הם שטיפלו בנו בזמן הנסיעה. הם ניסו להרגיע אותנו ולנחם. היו אלה ילדים שעד כה לעולם לא היו בלי הוריהם, או לבדם, אפילו לתקופות קצרות. הם דאגו לנו במיטב יכולתם. למרות שלא הבנו את האנגלית שלהם – הסתדרנו.

קליטה באנגליה

הגענו לאנגליה בזמן שכבר פרצה המלחמה. בכל אופן אני והילדים לא היינו מודעים למצב. אינני זוכרת דבר מהנסיעה וגם לא מההפלגה. באנגליה חיכתה לנו קבוצת אנשים _ Quakerim אנגליים, לא יהודים. היו שם גם נציגים של ה - Refugee Comiettee. חילקו אותנו לקבוצות לפי גיל ונשלחנו להוסטל בסביבת Kent, מקום יפה וירוק. שם למדנו קצת אנגלית אבל לא הלכנו לבית ספר. באו משפחות, שלקחו חלק מהילדים אליהם הביתה. לא הייתי מעונינת ללכת למשפחה לא יהודית אז נשארתי בהוסטל תקופה מה.

שהות בהוסטל והפינוי

זה היה קרוב ללונדון ובזמן ההפצצות היינו שם בסכנה, לכן פינוי אותנו הקווקרים ל Herogate. שם למדנו זמן מה בתנאים קשים. גרנו בצריפים של הצבא. כל בוקר הלכנו בשלג כשעה לבית הספר. לא היה שם חימום ולא כל כך הרבה אוכל, כי המזון היה בהקצבה. אבל לא היינו ממש רעבים כמובן, לילדים שיצאו זה עתה מבית הורים מפנק זה לא היה פשוט להסתגל למצב הזה. הדבר היחידי שעודד אותנו היו המכתבים שקיבלנו מההורים - פעם בחודש דרך הצלב האדום.

התקופה הראשונה הזאת, בה יצאתי מהבית ובלי הורים עברה עלי די בסדר, אפילו חלק. היינו כל הילדים ביחד, ואנשים התנהגו אלינו בסדר - וכך עבר הזמן. לא זכורים לי פרטים מהתקופה הזאת - הכל אצלי מעורפל. אני זוכרת בעיקר את המקומות שהייתי בהם ואת התנאים שם.

אינני יודעת מה הסיבה שהחזירו אותנו ל Kent להוסטל. היו שם עוד ילדים אחרים, בחלקם בנות יותר מבוגרות ממנו, הייתי אז בת 13-14 ושם התחילו לחלק אותנו למשפחות. באו מה Jewish Comittee מלונדון והם שארגנו את ההסכמה של הילדים.

במשפחה בתור משרתת

אני נשלחתי למשפחה יהודייה ב Manchester. היו להם 2 ילדים: בן חייל ובת בגילי. היה לה קול יפה והיא הופיעה לפני החיילים האנגליים. שם הייתי למעשה עוזרת בית שלהם (ללא תשלום) לא אכלתי עם המשפחה אלא במטבח וזה גם לא באופן מסודר - לא פעם הייתי חייבת לבקש אפילו קצת לחם. למשפחה לא היתה דירה גדולה, אותי שיכנו על מזרון בסלון, כך ישנתי כל עוד שהייתי שם. אפילו לשלוח מכתב לאח שלי היתה בעיה - כי לא היו מוכנים לשלם את הבול. בגדים קיבלתי ישנים מהבת שלהם. כמובן לא נתנו לי לבקר בבית הספר. המשפחה התייחסה אלי כמו למשרתת. בזמן שהגרמנים התחילו להפציץ את העיר, לא היה לנו מקלט - רק מאוחר יותר בנו מקלטים משותפים. כל פעם כשהיתה אזעקה התחבאנו מתחת לחדר המדרגות. יום אחד היתה הפגזה באופן מיוחד קשה ואנו לא הספקנו להסתתר בזמן. פתאום מצאתי את עצמי מחוץ לבית - אינני יודעת איך הגעתי לשם. באותה הפגזה חצי הבתים ברחוב הושמדו - שלנו נשאר שלם. הייתי בגיל ההתבגרות ואף אחד לא דאג להסביר לי דבר על השינויים בגופי וכמובן לא כלום על יחסי מין. כשנבהלתי מהוסת הראשון שלי ופניתי ל"דודה" (כמו שהיא דרשה ממני שאקרא לה), היא אמרה לי: "כעת את אישה ומהיום יהיה אסור לך

לנגוע באף גבר". זאת היתה ההסברה המיניית שקיבלתי. בעלה היה שתיין – דבר לא מקובל אצל היהודים באנגליה. פעם היינו לבד בדירה והוא שתה, כרגיל. כשנכנסתי לחדר התקרב אלי והתחיל להתעסק איתי. לא הבנתי את כוונותיו – אבל זה היה לי מאוד לא נעים, לכן צרחתי וברחתי מהבית. כשאישתו חזרה סיפרתי לה מה שקרה, היא סתרה לי ואמרה, שאני פשוט רוצה לסכסך בינה ובין בעלה. חיכיתי להזדמנות הראשונה לעזוב את הבית – בלי שידעתי לאן. פשוט הלכתי בוכה ברחוב. למזלי מצא אותי שוטר. ביקשתי ממנו שיקח אותי ל Jewish Children Comity בעיר. שם היו מאוד נחמדים אלי. סיפרתי להם שברחתי בגלל היחס הגרוע אלי ושהם הרביצו לי. לא רציתי לספר את האמת לאמיתה. אני פשוט עזבתי בלי שום הפץ ובלי בגדים – רק מה שלבשתי באותו העת. הם הרגיעו אותי, נתנו לי בגדים ואחרי מספר ימים מצאו משפחה אחרת.

החלפת המשפחה המאמצת

שם התייחסו אלי לגמרי אחרת. אני אומנם גם עבדתי במשק בית, אבל אכלתי ביחד עם המשפחה. הם גם אפשרו לי ליצור קשר עם אחי בארץ. המשפחה היתה גם כן משפחה יהודיה ממנשסטר. הם היו אנשים מאוד לבביים בעיקר "הדוד", למרות העובדה שבהתחלה מאוד חששתי ממנו. לא היה לי אומנם מושג מבישול, אבל בישלתי. פעם פשוט הכנסתי עוף שלם למים ובישלתי – כמו שהוא היה. הם הבינו וצחקו. האישה היתה חולנית, אך בדרך כלל היא קצת הדריכה אותי וגם הבנות עשו כך. שם היה לי חדר משלי. כמובן שחששתי מאוד להיכנס שוב למשפחה, אחרי הניסיון הקשה שהיה לי. אבל ב Jewish Comity הרגיעו אותי שהם יהיו בקשר ומעקב ושתמיד תהיה לי אפשרות פתוחה לעבור להוסטל. הם עמדו בהבטחתם וביקרו אותי כל חודש אצל המשפחה.

במשפחה הזאת היו נחמדים אלי. אחרי הצהרים הייתי חופשיה לצאת. אמנם עבדתי שם כעוזרת בית, אבל ההתייחסות היתה טובה והגונה. קיבלתי מהם ביגוד וגם קצת כסף כיס. בעל הבית דאג לי באופן מיוחד, היה מאוד אבהי אלי. הבנות שלו היו כבר גדולות והוא ראה בי עוד אחת קטנה. הם היו יהודים אנגליים טיפוסיים החל מאוכל שלמדתי שם לבשל, וגמור בשמירה על החגים, אבל חוץ מזה כלום. הכביד עלי, שנותק קשר המכתבים עם הורי. המכתב האחרון מאבא היה מ 1941-, הוא כתב, שהם יוצאים לנסיעה ארוכה – לא ידוע לאן. זה כל מה שידוע לי על גורלם. התקרבותי יותר ויותר לרעיון הציוני. סיפרתי את זה למשפחה, שאני מתכוונת להגיע להכשרה כדי להגיע לישראל. הם התנגדו לזה, הם אסרו עלי לבקר

בתנועה. אינני יודעת מאיזה נימוקים. יום אחד הגיע המדריך מהקומונה למשפחה הביתה וניסה גם הוא לשכנע אותם ללא הצלחה. בסוף הוא סידר לי את העברתי להכשרה חקלאית Campsi. הייתי אז בגיל 16-17.

בהכשרה

הגעתי להכשרה של הבונים בחצאית קצרה, גרביות – ממש ילדה קטנה. הייתי שם הכי צעירה. הם עד היום מזכירים לי את ההופעה שלי כפי שהגעתי. בתחנת רכבת חיכה לי מזכיר ההכשרה- אלפרדו ז"ל, שהתאהבתי בו ממש במבט ראשון. הוא קיבל אותי מאוד יפה. עבדנו בחקלאות אצל איכרים בסביבה. בהכשרה היו המדריכים רות וולטר וייל. היו שם החברים ורה גרד, אלפרדו זירון, אברהם אשד ז"ל, דולפי אילת. עבדו בשדות וגם בגיזום. בחורף הוצאנו ירקות בשעות אחרי הצהריים, אחרי העבודה התאספנו, בישלנו, רקדנו, שרנו. היו לנו גם שיעורים באנגלית ושיחות חברה. זה בפעם הראשונה אחרי הרבה שנים, שהרגשתי שמצאתי בית. הם פינקו אותי בתור הצעירה בחבורה, היה יחס אישי, כלפי דבר שהיה כל כך חסר לי במשך כל שהותי באנגליה. מאז שעזבתי את הבית. הרי מהורי כבר מזמן הפסקתי לקבל מכתבים ולא ידעתי מה עלה בגורלם. בהכשרה לא הרגשנו כל כך את המלחמה כמו בערים הגדולות. חיינו במקום מרוחק בכפר קטן. האנשים היו אנגליים טיפוסיים, שלא היה לנו הרבה קשר אתם. אני עבדתי בחקלאות. דולפי ואני נסענו באופניים לעבודה. עבדתי על קומביין – בין היתר העמסתי חבילות ירק, על הנעשה בעולם ובאנגליה שמענו מהחדשות ברדיו, כך גם על ה- Blitz מעל ללונדון (ההפגזות הליליות המרוכזות מאווירונים). שם נהרסו רחובות שלמים. למרות שהיתה הקצבת מזון, היה עבורנו בכפר מספיק אוכל. האיכרים נתנו לנו מצרכים כמו ביצים וחלב. יום אחד נודע לנו שנפלה פצצה על בית החלוץ בלונדון. ידענו שיש שם חברים שהיו קשורים אתנו ושעבדו בלונדון. התברר שהיו שם כמה הרוגים ופצועים. אך חברנו יצאו משם בנס שלמים ובריאים. ביניהם היו ולטר בראון, מקסל, ובנו נוסבאום. הם באו בלי שום חפצים, כי בהפגזה הם ממש נזרקו לרחוב מהדף האוויר וכך ניצלו. בתקופה זו לא היה לי קשר מיוחד אתם. ראשית כל, פחדתי מקשר עם גברים ושנית די נסגרתי בתוך עצמי. אחרי איחוד של שתי הכשרות עברנו ל Red Hill – קרוב ללונדון. גם שם עבדנו בחקלאות – בתור פליטים היינו מגויסים ב Land army לעבודות חקלאות. בנו וולטר גרו ביחד ומשום מה התחלתי לסדר להם את החדר. כך נוצר הקשר. הבחורות נהגו לדאוג קצת לסדר ולנקיון אצל הבלגניסטים שלנו.

תוך תקופה די קצרה התחלתי להכיר את בנו יותר טוב. הוא היה "חתיך", עם עיניים כחולות, ראש מלא תלתלים – לכן הוא מצא חן בעיני והתיידדנו. בנו היה מאוד חם ולבבי ומצאתי אצלו מה שהיה חסר לי הרבה שנים. הוא היה מבוגר ממני ב 4 שנים. כעבור כמה חודשים החלטנו להתחתן. כולם, בעיקר המדריכים התנגדו, כי עוד לא מלאו לי 19 שנה. אנחנו עמדנו על שלנו ולא שמענו בקולם. נוצרו כמה בעיות והיינו חייבים לדחות את החתונה. מאחר שהייתי לפי החוק האנגלי עדיין קטינה, הייתי חייבת לקבל אישור מהאיש שנתן עבורי ערבות לכניסה לאנגליה. הוא היה באופן חוקי האפוטרופוס שלי – אם כי רק בצורה פורמלית. למעשה לא היה בינינו שום קשר. סיבה שניה גם בגמר המלחמה ב 1946 היו לכולם באנגליה תלושי אוכל ותלושי הלבשה. אצלנו הכל נכנס לקומונה. כשרציתי שמלה לחתונה – פשוט לא היתה אפשרות לקנות אותה, גם לא היה לזה תקציב. בסוף הלכנו לקנות חליפה שעוד לא מזמן היתה בשימוש אצל חברת מעין. בא היום הגדול, הלכנו לעירייה והתחתנו אזרחית. העדים שלנו היו ולטר בראון והדוד ז"ל של בנו. חזרנו שמחים הביתה להכשרה. שם הכינו לנו הפתעה: סידרו לנו חדרון בלול תרנגולות לשעבר – עם קצת רהיטים בסיסיים – אבל יפה ונחמד. זה היה במשך הרבה זמן הבית שלנו. ההפתעה השניה: הכינו לנו מסיבה עד אור הבוקר – שמחה ומקסימה, אפילו אפשרו לנו ירח דבש בלונדון אצל הורי חברה בהכשרה שהזמינו אותנו אליהם. אפילו קיבלנו כרטיסים לתיאטרון, ממש חוויה.

היו שמועות שמתארגנת עליה ב'. השליחים בלונדון באו אלינו ובדקו אותנו מי מעוניין. הם הסבירו שהדרך תהיה לא פשוטה. אני בהתלהבות רבה הסכמתי ובנו הסתייג. הוא דאג לי, כי סבלתי מילדות מאסתמה והוא לא היה בטוח שבתנאי עליה ב' אוכל לעמוד בקשיים. הוא מאוד דאג לי במשך כל השנים, היתה בינינו הבנה וחימיה לאורך כל הזמן – אם כי בעליות וירידות. אני הצלחתי לשכנע את בנו, שהזמן רץ ואם לא נצא בקרוב לעליה אני פוחדת שיכול לקרות שנשאר בסופו של דבר באנגליה כמו שזה קרה עם חברים רבים מההכשרה שלנו.

לקראת עליה ב'

לקראת הנסיעה הצטיידנו בהרבה סיגריות. לכל אחד היה רק תרמיל אחד – וקצת כסף. הסיגריות היו המטבע באירופה אחרי המלחמה ואפשר היה להשיג עבורם כל דבר – בעיקר אוכל. אנחנו נסענו בקבוצה קטנה – 3 איש – ורה, בנו ואני לפריס.

בתור Relief-workers שיעדם להתגייס. זה היה הכיסוי שלנו לגבי השלטונות הצרפתיים. כך התחלנו את הדרך הארוכה שלנו, כמעט שנה, לישראל. השליחים אמרו לנו בלונדון שמישהו יאסוף אותנו בתחנת הרכבת בפריס. היינו אמורים להכיר את איש הקשר מהכרות קודמת. אבל כשהגענו – לא מצאנו איש! לא ידענו לאן לפנות, רעבים ועייפים. בסוף מישהו מצא אותנו והביא אותנו למלון מפוקפק. קיבלנו קצת כסף לקיומנו. נדרשנו לעזור בקליטתם של אנשי המחנות שהתחילו להגיע לפריס. זאת היתה חוויה קשה ביותר, המפגש הראשון עם המציאות האכזרית זיעזוע אותנו עד עומק ליבנו. ידענו, שזה חובתנו לעזור להם לחזור לדפוסים חיים רגילים. האנשים, אחרי שנים של תנאי חיים בלתי אנושיים, איבדו הרגלים של חיי יום-יום מתורבתים. לקח הרבה זמן ומאמץ להקטין את הנזקים שנגרמו להם. בתור אנשים צעירים, שלא הכינו אותנו למשימה הזאת היה לנו מאוד קשה. השליחים דרשו מאתנו להתגייס לכך, כי לנו היה המזל לעבור את המלחמה באנגליה ולא במחנות כמוהם. התעכבנו שם זמן מה עד שהעבירו אותנו לנמל Lasiota ושם התעמלנו בתרגילי לילה ובאימונים שונים. כך התעכבנו שם כחצי שנה.

עליה ב'

יום אחד יצאנו לדרך. רק עם תרמיל בתור מזוודה, כל יתר החפצים ארזנו והיו אמורים להישלח אחרינו לארץ. למעשה קיבלנו אותם כעבור כשנה – כשנפרצו כבר ונגנב רוב התוכן.

כשראינו את אוניית "לטרון" נבהלנו. אונייה קטנה, שבנו בה תאים ב 3 קומות בהן אפשר היה רק לשכב או לשבת. באוניה היו כ 300-400 עולים. למרות התנאים האלה היה המצב רוח מעולה. השליחים ארגנו את העניינים, דאגו לחלוקת אוכל ושתיה. התרחצנו רק במי ים. כדי להתאוורר עלינו על הסיפון רק בחשכה – פתאום התגלה חור בבטן האוניה. נאמר לנו לזרוק את כל חפצינו לים ולא נשאר לנו דבר. ניסינו לשאוף מים עם דליים, בלי הצלחה. במצב זה גילו אותנו האנגלים. כשניסו לעלות על האוניה התפתחו תגרות ידיים עם הבחורים שלנו – אבל ידם היתה על העליונה. הם הביאו אותנו לנמל חיפה. ראינו את העיר רק מרחוק – עמדנו על הסיפון ושרנו את התקווה. אבל התקווה להישאר בארץ לא התממשה, האנגלים הביאו אותנו לקפריסין, היינו הקבוצה הראשונה שהוגלתה לשם. החיילים האנגליים היו סוג של אנגלים שלא הכרנו באנגליה. התנהגותם כלפינו היתה קשה ואפילו גסה. הם הפרידו בין הגברים והנשים. העבירו אותנו ל 2 אוניות אנגליות והגבילו את חופש התנועה שלנו.

בקפריסין

במחנה שהיה נקרא מחנה קיץ לא מצאנו חוץ מגדר בעצם לא כלום. קיבלנו אוהלים, שהבחורים הקימו אותם ושוב הפרידו בינם ובין הנשים. בהמשך קיבלנו ציוד והתחלנו להתארגן. הוקם מטבח ומרפאה. המחנה היה מחולק לכמה קבוצות. לכל אחת היתה הנהגה נפרדת. אצלנו ולטר ובנו היו האחראים, הם דאגו לאספקת מזון – לא היה ברור לי מאין הם לקחו אותה. את האספקה האחרת קיבלנו מה-Joint, כמו גם שמיכות וקצת בגדים. את האוהלים חילקנו בעזרת שמיכה שהפרידה בין 2 משפחות ו 4 רווקים שגרו אתנו. כשהגיעו שליחים מהארץ הם הצטרפו ליתר הרווקים. התרחצנו במים שהביאו לאוהל בדליים. הארגון הפנימי של המחנה היה בידנו, האנגלים רק שמרו עלינו מעבר לגדר. כעבור זמן מה הגיעו שליחים רשמיים אלינו. הגיע פרידל רבן שהשרה אווירה של אופטימיות מסביבו. השליחים ארגנו חוגים והרצאות. למדנו גם עברית והיו לנו גם חוגי התעמלות. היתה גם שעה בה היה מותר בליווי של האנגלים ללכת להתרחץ בים. חלק מהחברים עבדו במטבח או בתפקידים אחרים. היינו עסוקים במשך כל היום.

אני חליתי בטיפוס. לקחו אותי לניקוסיה לבית חולים. לא היה לי קשר עם בנו, רק לפרידל היתה אפשרות לבקר אותי ואת יתר החולים שלנו. הוא העביר בתוך הנעליים מכתבים מבנו. כשהאנגלים העבירו את אנשי אונית לטרון לארץ אישפזו אותי ישר בבית החולים. זה היה עוד לפני הכרזת המדינה אבל אינני זוכרת את התאריך המדויק.

בעתלית

רוב התקופה בעתלית הייתי מאושפזת בבית החולים. בנו היה מבקר אותי. רק לקראת השחרור נשארתי יחד עם בנו. בזמן השחרור מהמחנה חיכו לנו אנשי מעין צבי לאחר שהחלטנו להצטרף אליהם. פרידל השפיע על קבוצת האנגלים ואנחנו התרשמנו מהתיאורים הססגוניים שלו מה הכל מחכה לנו במעין. הדמיון שלו היה פורה והמציאות לא בדיוק תאמה את הסיפורים שלו.

בשער של עתלית פתאום קרא לי מישהו בשם ובא לקראתי. הסתבר, שזה היה אחי משה, שלא ראה אותי מגיל 10 והנה לפניו אני כאישה נשואה. אחי היה בגרעין שישב בכרכור ושעלה מאוחר יותר ללהבות.

במעין

כשהגענו למעין החברים קיבלו אותנו יפה. גרתי עם בנו בפיטריה, כי התחשבו בזה שהייתי חולה. זאת היתה המצאה מקומית – אוהל משופר עם יסוד בנוי ועם דלת וחלונות. הקבוצה האנגלית מנתה כ- 15 איש. התחלנו ללמוד בערבים עברית. אחרי הכרזת המדינה התגייס בנו ועוד מספר חברים לצבא לתקופה קצרה. באותו הלילה של הכרזת המדינה צלצלו בגונג וכולנו התאספנו בחדר האוכל ורקדנו. לא זכור לי מה התחולל בסביבת מעין במלחמת העצמאות.

כאן במעין, טיפלו בי בצורה יוצאת דופן. בעיקר מולה ז"ל וגרטה ז"ל, שעבדו בבישול דיאטה. למרות מחסור באוכל של אז, הן השתדלו לפנק אותי ואני ידעתי להעריך את זה. הטיפוס החליש אותי מאוד. כפי שזכור לי עבדתי במתפרה ובנו אחרי שהשתחרר מהצבא, התחיל לעבוד בבנין עם ארנה לב ז"ל.

כשהחלטנו להקים משפחה רציתי להיבדק ולהיות בטוחה שהכל בסדר. נשלחתי לרופא נשים בחיפה. הרופא ד"ר מרקוס הסתכל עלי ושאל: "האם לא טעית? כאן זה לא מחלקת ילדים". התברר, שהרופא הכיר את אמא שלי וטיפל בה, כי הוא בא מהסביבה שלנו בגרמניה.

רינה נולדה בחדרה, בבית היולדות הישן. שמחנו מאוד עם התינוקת. כשחזרתי הביתה מסרתי אותה, כמו שהיה נהוג, ישר לבית התינוקות. הייתי שם מאוד מאוד אומללה. שמחתי שמצאתי באוהל עוף ועוגה. הכל היה יפה ומקושט – לכבוד קבלת פנים אחרי לידה. הסתבר, שארנה התלוצץ והכין עוגה מבטון – כמתנה מענף הבניה. אני בעצם מאוד רציתי את הילדה בבית, בנו חשב אחרת. לאחר שמאוד סבלתי מזה שגדלתי בתור ילדה בלי משפחה, מאוד רציתי קירבת ילדי. בנו בסוף הסכים לעזוב, ואפילו מצא כבר מקום עבודה. אבל כשראיתי כמה הוא אומלל עם ההחלטה הזו ויתרתי ונשארנו במעין. עקב מחלת האסתמה שלי העבירו אותנו לבנין אבן – דירה עם שירותים משותפים – ממש לוקסוס בזמנו. אחרי שנתיים נולד יגאל, ושמחנו עם לידת הבן. הוא היה תמיד ילד שמח ועליז. הכינוי שלו היה "Eckele" כי הוא כל הזמן ביקש לרכב על טרקטור.

בהתחלה היה נהוג כאן שהמטפלות היו משכיבות את הילדים לישון, ותפקידה של האם בכל התחומים היה מאוד מצומצם. למזלי עבדתי אז בבית התינוקות עם יהודית בן-יעקב. מאוד אהבתי את מקום העבודה הזה ולא הפריע, שהיה לי אז בן בחדר תינוקות הסמוך. הוא היה תינוק מאוד נוח ולא עשה לי בעיות.

בזמן הזה בנו עבד יחד עם יוסף שרצר בהקמת בריכות הדגים. הם הסתדרו יחד מצוין והיה לו הרבה סיפוק מהעבודה. לצערי האסתמה מאוד הכבידה עלי והייתי חייבת להפסיק לעבוד בבית התינוקות.

נשלחתי לקורס תפירה למשך חודש ימים מתאם משרד העבודה. התלהבתי מאוד ונשארתי לעבוד בתפירת קונפקציה לילדים במשך 30 שנה. נאווה נולדה כשעברנו לשיכון עולים – בעצם כבר היינו גרים מקודם בתנאים טובים הרבה יותר. אז כבר היה מותר להשאיר את התינוק 6 שבועות בבית ובגיל $1^{1/2}$ שנה, כשהיתה בפעוטון, הייתי הולכת כל בוקר לפעוטון כדי להיות שם כשהיא מתעוררת.

המשפחה

הילדים גדלו, הבנות הקימו משפחות ואני מקווה שגם יגאל ימצא את האושר שלו. נולדו נכדים, לרינה 2 ולנאווה 2, שגם הם כבר גדולים. לפני 11 שנה בנו קיבל התקף לב ומאז טיפלתי בו. בנו היה גם בתקופה מחלתו אופטימי – עד לרגע האחרון. במשך השנים הוא עבד במקומות עבודה רבים, הוא היה זמן מה גם מדריך אולפן, עבד כמרכז קניות וכשהמחלה החריפה, הוא עבד בבית על מחשב – רשום עבודה. בזמן ניתוח מעקפים נפתחו התפרים והיה צורך לניתוח נוסף. חצי שנה לפני מותו הוזמנו לשיחה עם הרופא ואז עדכנו אותנו על מצבו החמור של בנו. השתדלנו לתת לו את מירב האהבה והפינוקים. תכננו את מסיבת יום ההולדת ה-75 שלי, במקום זה הבאנו אותו לבית החולים – ואחרי אשפוז של חודש הוא נפטר. אחרי מותו עברתי זמן קשה מאוד. הילדים עזרו עד כמה שאפשר. הצטרכתי להסתגל לעשות דברים בעצמי שלא הייתי רגילה אליהם.

רות מרגלית הזמינה אותי להצטרף אליה לפגישות של "עמד". לקח לי קצת זמן להתחמם שם. אבל בהמשך הכרתי שם אנשים טובים ונעימים. הפגישות האלה מאוד חשובות לי גם היום. הכרתי שם אלמן – שמו אברהם. אנתנו עד היום ביחד, כי הוא בא לבקר אותי בסופי שבוע. הידידות הזאת מאוד מוסיפה לשנינו. בזמן האחרון יש לי הרבה בעיות בריאותיות. אני מסתובבת בין רופאים ולמעשה אינני יודעת מה היא המחלה ומה מצפה לי. המחלה מכבידה עלי, יש לפעמים מצב שקשה לי ללכת ויש לי כאבים רוב הזמן. זה מגביל אותי, לכן אני כמעט לא עוזבת את הבית. הערבים הם ארוכים ואני מקווה שאוכל לתפקד ושלא אהיה נטל על הילדים שלי.

ע"מ 1001/2002

ראיון עם גבדה נוסבאום

ארכיון קבי' מעין צבי

9.2002